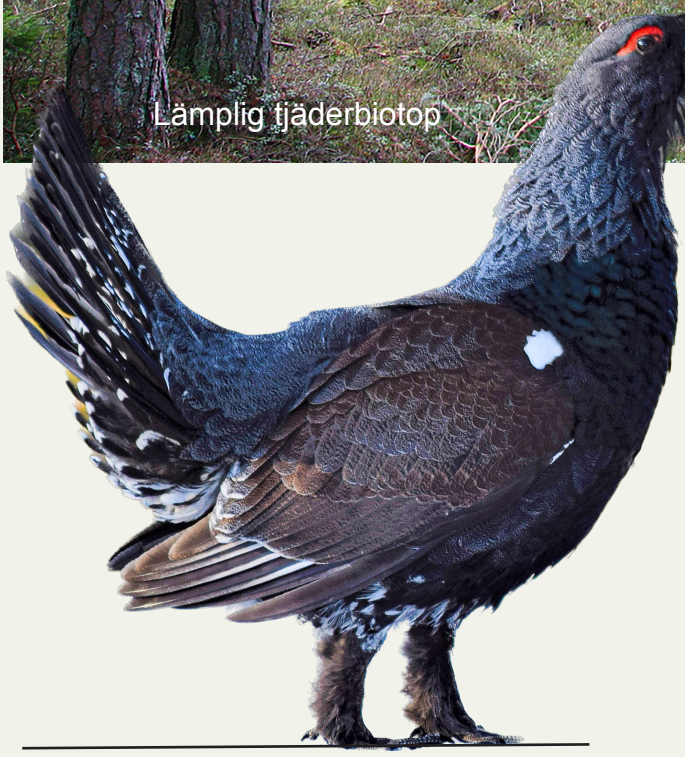
Slutsatser

Översiktlig tjäderinventering i norra Skåne åren 2022-2023

Lämplig tjäderbiotop Foto: Janne Johansson

Skogskommittén, Skånes Ornitologiska Förening, 2023
Anser Supplement nr 85

Layout: Thomas Johnsson, GBF

Tjädertuppen
Står med vatten upp på kängornas skaft
Det är stillsamt, dagar en bit in i höstmånaden
På våren kan här höras lätt orrkutter
från myrens öppna delar
Nu tävlar istället tystnaden med vindens
svaga viskning i myrtallarna

Då utan förvarning
kommer med lätta, tunga vingslag
med en lätt styrande glidflykt
skogens obestridda fågel
sex-sju meter över det blöta, breda laggkärret
över flaskstarr, ängsull, myrlilja och björnmossa

Skogsfågeln par preference
säger någon
en tung tjädertupp på vingar
Den ser mig
den girar svagt
den fortsätter i glidflykt förbi och bort

Janne Johansson

Tjäderspel Foto: Hans Svensson

Skogskommittén, Skånes Ornitologiska Förening
Ingvar Nilsson, Östra Göinge
Jan Linder, Kristianstad
John Kvarnbäck, Kivik
Anders Linus Larsson, Hässleholm
Staffan Åkeby, Höör
Thomas Arnström, Svalöv
Janne Johansson, Örkelljunga
Per Muhr, Ängelholm (sammankallande)
I arbetet har också Thomas Johnsson, Hässleholm, deltagit

I Tabell 1, 2 och 3 framgår de personer som deltagit i inventeringsarbetet.
Korrespondens och frågor ställs till Per Muhr, *paemuhr@gmail.com*, 0723 242133.

Per Muhr har sammanställt rapporten. I arbetet har vi fått stöd av Christer Johansson, BirdLife Sverige, Jan Hellenberg, BirdLife Sverige och Martin Green, Skånes Ornitologiska Förening.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	sidan 5
Bakgrund	sidan 6
Metod	sidan 7
Resultat	sidan 7
Fågelskyddsarbete i tjäder-marker	sidan 9
Bilagor:	Tabell 1

Högmosse söder om Kraxeboda. Hässleholms kommun. Foto: Thomas Johnsson

Sammanfattning

Tjädern behöver blåbärsrika, helst talldominerade äldre (> 50 år) blandskogar med inslag av sumpskog, myr och kantzoner mot mossar. Skogen bör inte ha fragmenterats genom hyggen eller vara utsatt för mycket störningar.

Metod

Resultat från livsmiljömodellering (Habitate Suitability Index, HSI) har använts för att peka ut var i Skåne det finns områden som är lämpliga lekområden/livsmiljöer för tjädern. Modellen utgår från de krav som arten har på sin miljö och resulterade i en karta med information om var det finns lämpliga tjädermiljöer i landskapet. Dessa enligt modellen lämpliga tjädermiljöer har besökts under vårarna 2022 och 2023 och inventerats på förekomst av tjäder eller tjäderspillning.

Resultat

Totalt pekade modellen ut 42 tjäderlämpliga områden i Skåne. **I 25 av områdena observerade vi tjäder eller tjäderspillning**. Dessa **tjäderlämpliga områden** är koncentrerade till norra Skåne. Resultat från SkOF:s Atlasinventeringar i Skåne på 1980- och tidiga 2000-talet samt återkommande tjäderinventeringar under perioden 2002-2022 i Örkelljunga kommun tyder på att **endast ca 20 % av tjäderbeståndet som fanns i Skåne på 1980-talet finns kvar idag**. Denna återstående population är en gles randpopulation som bara har tillgång till fragmenterade habitat. Vi konstaterade också att livsmiljömodellen är ett effektivt instrument för att rationellt inventera tjäderförekomst i större landskapsavsnitt.

Uppföljning av avverkningsanmälningar

Den uppföljning av avverkningsanmälningar i livsmiljöer för tjäder som vi gjort sedan hösten 2022 visar tydligt att det finns stora brister i både ansvariga myndigheters och markägares arbete. I avverkningsanmälningarna gäller bristerna kartläggning och redovisning av skyddsvärda arter som tjäder, av hänsynskrävande biotoper och att inga relevanta hänsynsåtgärder redovisas. Myndigheterna lever knappast upp till sitt tillsynsansvar och intar en passiv hållning. Resultatet är avverkningar helt utan hänsyn till bl.a. tjäderns krav på livsmiljön. Vi ser en viss tendens till förbättrade handläggningsrutiner.

Slutsatser

För att behålla tjädern i Skåne kommer åtgärder att behövas. Om skogsbruket och ansvariga myndigheter inte tar ett samlat landskapsövergripande ansvar för populationsspillran i norra Skåne, så kommer tjädern på sikt att försvinna från Skåne. Det pågår en accelererande landskapsomvandling i de skogar som är livsvillkoret för skogshönsen. Efterfrågan på skogsråvara styr stora delar av skogsarealens markanvändning till ensåldriga och ensartade skogar. Dessa är i allt större utsträckning täta granskogar, olämpliga för tjäder. Stora delar av landskapet i norra Skåne har inte längre lämpliga biotoper för tjäder kvar, något som också avspeglar sig i utfallet av livsmiljömodelleringen.

De områden som pekats ut som lämpliga tjädermiljöer av modellen och där förekomst av tjäder noterats är återstående spillror av tidigare mycket större sammanhängande områden med tjädervänliga marker. Det är inte tillräckligt att skogsbruket enbart tar hänsyn till tjäderlekplatser.

Åtgärder

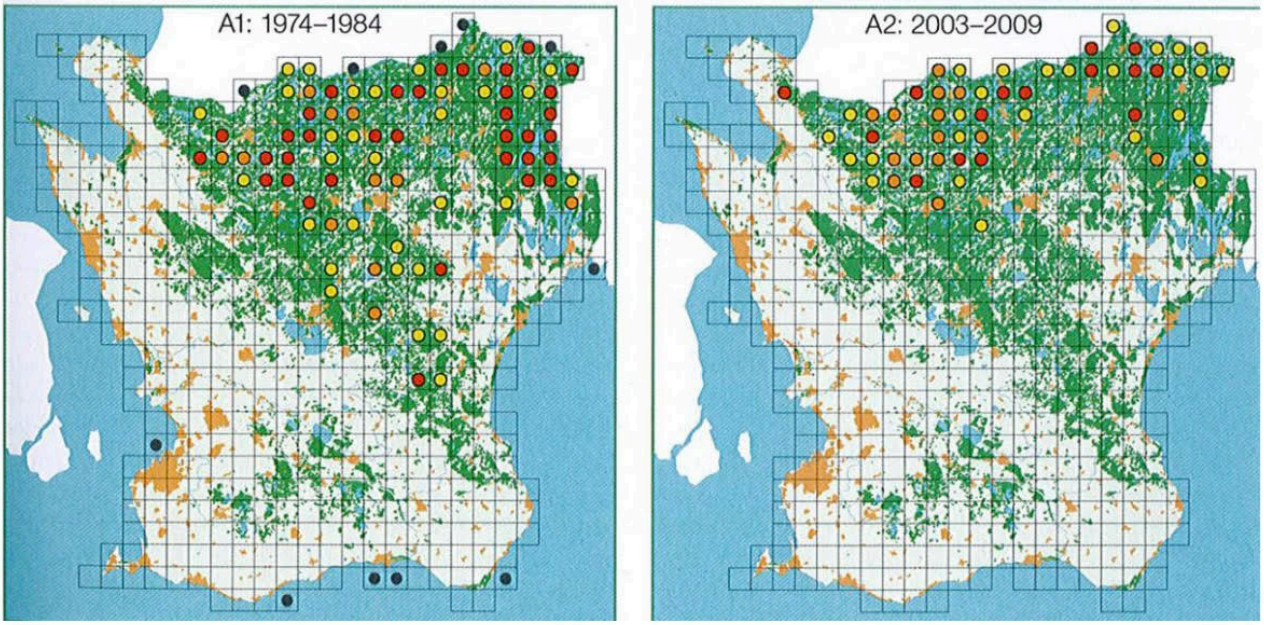
Löpande: Samverkan med och påverkan på Skogsstyrelse, Länsstyrelse och markägare.
På kort sikt: Uppföljning av avverkningsanmälningar i de utpekade tjäderbiotoperna samt olika typer av agerande då det behövs.
På lång sikt: Arbeta för att skydda idag existerande tjäderlämpliga områden samt att restaurera skogsområden så att de åter kan bli tjäderlämpliga. Detta behöver göras på landskapsnivå i fastighetsövergripande skogsvårdsplaner – fokus runt Skånes Fagerhult och runt Lönsboda.

Bakgrund

Denna rapport är en kortare komplettering till fjorårets (2022) rapport över inventering av tjädermiljöer i Skåne (Översiktlig tjäderinventering i norra Skåne våren 2022, Anser supplement nr 82). Under våren 2023 har vi besökt de utpekade tjäderlämpliga miljöer i norra Skåne som vi inte hann att besöka under våren 2022. Den bild vi nu kan få av förekomst av tjäder i dessa områden är nu alltså mera heltäckande än i 2022 års rapport.
Målet för inventeringen 2023 var liksom förra våren att visa på eventuell förekomst av tjäder i områden som utpekats som potentiellt lämpliga tjädermiljöer i BirdLife Sveriges livsmiljömodellering. Målet var inte att hitta tjäderlekplatser.
Vi har sammanställt resultaten så att observationer både 2022 och 2023 framgår i materialet.
Tjäderns minskande utbredning i Skåne från 1970-tale till 2000-tal framgår av nedanstående kartor.

Tjäderns utbredning enligt Skånes Fågelatlas (Bengtsson & Green, 2013).

	Atlas 1	Atlas 2	Förändring	Kommentar
Säker häckning	35 rutor (7 %)	15 rutor (3 %)	- 58 %	Stark minskning
Trolig häckning	12 rutor (2 %)	14 rutor (3 %)		
Möjlig häckning	31 rutor (6 %)	27 rutor (5 %)		
Totalt	***78 rutor (15 %)***	***56 rutor (11 %)***	***- 30 %***	***Minskning***

Figur 1. Kartor för utbredning av tjäder i Skåne 1974-84 och 2003-09. Säker häckning-röd, trolig-orange, möjlig-gul. (Bengtsson K, Green M, 2013)

Tjäderpopulationen är ojämnt fördelad över Sverige. 90 % av populationen finns i Norrland, Dalarna och Värmland. I södra Sverige är tjädertätheten i de flesta län c:a en tiondel av tätheten i de nordligare länen. I Skåne är tjädertätheten ca 1/100 del av den i norr.
Den skånska populationen bedömdes 2008 till c:a 70 par (Bengtsson & Green 2013). Tätheten i Skåne är c:a 0,03 individer/km2 skogsmark. Detta kan jämföras med 2-4 individer/km2 i Norrland och 0,7-1,1 individer/km2 i Småland (Johansson C, Hellenberg J, 2017).
Den skånska populationen har tidigare förekommit över stora delar av den norra halvan av landskapet och var under förra halvan av 1900-talet väsentligt större än senare. Numera är den glesa förekomsten koncentrerad vid gränsen mot Småland och Blekinge med bara enstaka observationer längre söderut.
Mellan Skånes Ornitologiska Förenings (SkOF) båda Atlasinventeringar 1974-1984 respektive 2003-2009 minskade tjädern i Skåne med c:a 30 %, från en förekomst i 78 atlasrutor

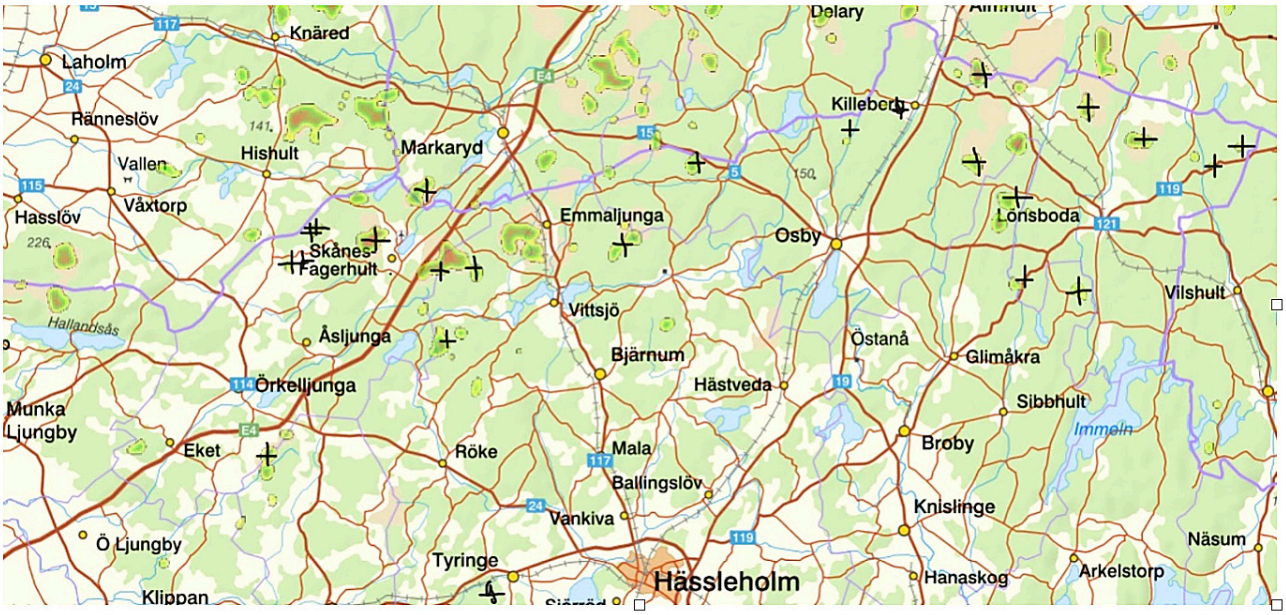
till i 56 rutor i senaste inventeringen (Figur 1). Ser man till kriteriet ”säker häckning” är minskningen än mer påtaglig, 58 %.
Under tjugo år, från 2002 till 2023 har tjäderpopulationen i Örkelljunga kommun följts av medlemmar i Örkelljungabygdens Natur. De fyra inventeringar som genomförts där ger en unik möjlighet att följa hur populationen har förändrats i området. Då den första inventeringen gjordes 2002 hittades minst 43 tjädrar. Dessa fanns utspridda på ett 20-tal lokaler. Vid 2022 års inventering gjordes på kommunens tidigare kända tjäderlokaler fynd av endast 7-8 tjädrar. Denna minskning har varit kontinuerlig under perioden och visar på en minskning på i storleksordningen fyra femtedelar av beståndet.

Metod

Vid årets inventering har ett aktuellt kartunderlag från en körning av BirdLifes livsmiljömodell för tjäderlekområden våren 2023 använts. Kartunderlaget har förändrats något sedan 2022 då nya hyggen tagits upp, skogsbilvägar anlagts mfl förändringar. Smärre justeringar i modellen har också gjorts. Några lokaler har fallit bort och några har tillkommit sedan 2022.
Samma metod som 2022 har använts vid inventeringen (se rapport från 2022). De av livsmiljömodellen utpekade områden som inte hann besökas 2022 besöktes istället våren 2023. Detta gällde främst Hässleholms kommun och några lokaler i Osby kommun. Alla observationer av tjäder eller tjäderspillning noterades. Fyrtio av metoden utpekade lokaler har besökts under de två åren. Två områden besöktes inte.
Besöken har kompletterats med kontroll av rapporter av tjäder i artportalen vid aktuella lokaler under 2022 tom oktober 2023.

Resultatsammanställning 2022 och 2023

För resultatsammanställning se Bilaga 1, Tabell 1-3 och kartan i Figur 2.
Vi har under vårarna 2022 och 2023 besökt fyrtio av cirka fyrtiotvå tjäderlämpliga områden som livsmiljömodellen för tjäder pekade ut i Skåne. Vi observerade tjäder eller tjäderspillning i minst tjugofem av dessa, cirka 60 %. Dessa observationer är främst koncentrerade till Örkelljunga och Osby/Östra Göinge kommuner. Enstaka observationer av tjäder finns också noterade från andra håll i Skåne.

Figur 2. Karta över av livsmiljömodellen utpekade lämpliga tjädermiljöer (områden i grönt, gult och rött) och observationer av tjäder eller tjäderspillning våren 2022 och 2023 (svarta kryss).

Örkelljunga kommun

I Örkelljunga kommun gjordes inga ytterligare inventeringar 2023 då samtliga lokaler besöktes 2022. Resultaten har kompletterats med uppgifter från artportalen 2022-2023. Tolv lokaler som pekades ut av modellen besöktes. **På åtta av dessa observerades tjäder eller spår av tjäder**, dvs på drygt 65 %. Åtta andra tidigare kända tjäderlokaler som inte pekades ut av modellen besöktes. På minst en av dessa gjordes tjäderobservationer.

Hässleholms kommun

Inom Hässleholms kommun visade modellen på tio områden som lämpliga biotoper för tjäder. Av dessa lokaler besöktes alla utom två 2022 och 2023. Resultaten har kompletterats med uppgifter från artportalen 2022-2023. **På tre av dessa lokaler observerades tjäder eller spår av tjäder**, dvs på nästan 40 %.

Besök 2023

Kraxamyren har lämpliga tjädermiljöer men inga tjädrar eller tjäderspillning observerades.

Fäje och Tirupa myr besöktes inte.

Vid myren sydost **Hårsjö** gjordes inga observationer. Gammal spillning som kunde vara tjäder noterades.

Vid **Boamyrs** lämpliga tjädermiljöer noterades varken tjäder eller spillning. Markägare har dock sett tjäder i området.

Vid myrarna vid **Norreskog och Flädet** nordost Vittsjö gjordes inga observationer. Dock finns tidigare **observationer i Artportalen**.

Gylet, syd Emmaljunga, inga observationer.

NO Havraljunga fanns lämpliga tjädermarker men inga observationer gjordes.

Osby kommun

Modellen pekade ut femton tjäderlämpliga lokaler i Osby kommun. Alla dessa besöktes 2022 eller 2023. Resultaten har kompletterats med uppgifter från artportalen 2022-2023. Vi observerade tjäder eller spår av **tjäder på 10 lokaler, dvs ca 65%**.

Besök 2023

Vi besökte **Olstorpet**, norr Osby, utpekat som tjäderlämpligt område. Där fanns mest avverkningsmogna granplanteringar. Lite våtmark längs ån. Vi gjorde inga observationer av tjäder eller spillning, men det finns flera **obsar i artportalen** i området.

Rynnarpa mosse väster om Killeberg var lämplig tjädermark men vi gjorde inga observationer vid besöket. Dock finns fler aktuella **observationer i artportalen**.

Vid besöket söder om Västremyr vid Trånghyltan öster om Hökön noterades **tallbarrspillning från tjäder**.

Vi besökte också norra delen av myren mellan **Krickatorpet och Bagaretorpet** norr Lönsboda (besöktes i fjor utan att vi hittade spår efter tjäder). Där noterade vi nu **tallbarrspillning** från tjäder.

Östra Göinge kommun

Livsmiljömodellen pekade ut fem tjäderlämpliga lokaler i kommunen. Tre lokaler besöktes 2022 och två 2023. Resultaten har kompletterats med uppgifter från artportalen 2022-2023.

Vi observerade tjäder eller spår av **tjäder på 3 lokaler, dvs ca 60%**.

Besök 2023

Vi besökte **mossen sydväst Övraryd**, väst Lönsboda. Lämpliga tjädermiljöer och **tjäderspillning** noterades på flera ställen.

Norrmansmyr lite längre söderut var mera dikad och kulturpåverkad. Vi gjorde inga tjäderobservationer här. Dock finns rapport om tjäder på mossen ifjor.

Övriga lokaler i kommunen besöktes 2022,

Fågelskyddsarbete i tjädermarker

Alla dessa kvarvarande fyrtiotal tjäderlämpliga lokaler är mycket viktiga för den lilla återstående tjäderpopulationen i Skåne. Hoten mot lokalerna är stora men ytan med tjäderlämpliga miljöer behöver inte bara bevaras utan troligen även utökas om tjädern ska ha en framtid i Skåne.

Med resultaten ovan som utgångspunkt har Skånes Ornitologiska Förening genom Skogskommittén påbörjat ett arbete för att försöka bidra till att rädda tjädern kvar i Skåne. Detta arbete är i linje med intentionerna i Artskyddsförordningen, Skogsvårdslagen och i FSC-certifieringen. Tjäderns hotade status regionalt i Skåne ökar kraven på hänsyn jämfört med i övriga delar av landet.

Vi har spridit vår rapport från 2022 har till ett stort antal skogliga aktörer. Under våren 2023 genomförde vi informations- och diskussionsträffar med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen Skåne liksom med LRF-skog som halvdagsmöte och heldagsexkursion. Den uppföljning av avverkningsanmälningar i livsmiljöer för tjäder som vi gjort sedan hösten 2022 visar tydligt att det finns stora brister i både ansvariga myndigheters och markägares arbete. I avverkningsanmälningarna gäller bristerna kartläggning och redovisning av skyddsvärda arter som tjäder, av hänsynskrävande biotoper och att inga relevanta hänsynsåtgärder redovisas. Myndigheterna har fram till helt nyligen inte levt upp till sitt tillsynsansvar utan har genom åren intagit en passiv hållning. Resultatet är att avverkningar kontinuerligt genomförts helt utan hänsyn till bl.a. tjäderns krav på livsmiljön.

Vi tycker oss glädjande nog kunna skönja en ändrad attityd och större aktivitet i handläggningen av artskydd och hänsyn då det gäller tjäder från myndigheternas sida. Exempelvis en utvecklad dialog direkt med handläggare på Skogsstyrelsen och egna initiativ då det gäller artskydd från myndigheten. Rutinen att myndigheten skickar våra synpunkter till markägaren leder ibland till direkt dialog eller till att ansökningar modifieras i positiv riktning. Men det mesta arbetet för att skydda tjäderns livsmiljöer återstår både för oss, markägare och myndigheter.

Avverkningsanmälningar och artskyddsarbete

Sedan hösten 2022 följer vi på olika sätt upp avverkningsanmälningar i eller nära intill tjäderlämpliga livsmiljöer som pekats ut av modellen. Det kan vara genom kontakter med myndigheter och markägare eller skrivelser med hänvisning till hänsynskraven i Artskyddsförordningen, Skogsvårdslagen, Natura 2000 mm. I vissa fall har vi lämnat klagomål på tillämpningen av FSC-certifieringen.

Det största hotet mot de tjäderlämpliga områdena är avverkningar där resultatet blir kalhyggen som sedan ofta planteras med gran. Både hyggena i sig och de därefter uppväxande granplanteringarna har en negativ inverkan på tjädern, speciellt då de ersätter mer tjädervänliga marker. Hyggena minskar de viktiga mattorna av blåbärsris och tillgången på tallbarr. Ett annat stort problem är att det ofta lämnas för smala eller inga kantzoner mot myrar. Båda miljöerna är livsviktiga för kycklingarna.

Fagerhultamossen

På denna tjäderlokal hotades flera viktiga myrholmar av avverkning. Ett skogsbruk som tar hänsyn enligt lag ska lämna dessa myrholmar orörda. Tack vare idogt arbete från Örkelljungabygdens Natur fick man stopp för kalavverkning och Skogsstyrelsen har därefter ålagt markägaren att bruka området hyggesfritt.

Stensmyr

I Hässleholmsdelen av Stensmyr och intill Natura 2000-området kom det i vintras in ett antal avverkningsanmälningar på flera tiotal hektar sammanlagt. Anmälningarna ligger till stora delar i tjäderlämpligt område och just intill Natura 2000-området. Skogskommittén har här tillsammans med Göingebygdens Biologiska Förening skrivit till Skogsstyrelsen och

Eskilsmosse, Hässleholms kommun med blommande tuvull Foto: Thomas Johnsson

Länsstyrelsen. Skrivelserna pekade bl.a. på att tillstånd krävs intill Natura 2000-områden, på områdenas värden som tjäderbiotop och på den hänsyn som krävs. – Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har varit mycket senfärdiga i sina reaktioner och i sin handläggning. Bl.a. har en stor avverkning om 15 hektar till stora delar gjorts trots att man inte handlagt ärendet. Dock har både Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen nu pågående handläggning av dessa ärenden. Vi tvivlar på att så hade varit fallet om inte vi legat på.

Flyet nordost Vittsjö
Här kom två avverkningsanmälningar i somras. Vi besökte området, skrev till och tog kontakt med Skogsstyrelsen. I sådana fall vidarebefordrar Skogsstyrelsen vår skrivelse till markägaren. I det här fallet modifierades anmälan i storlek och föryngringsåtgärder på ett positivt sätt av markägaren.

Grims myr
Tre avverkningsanmälningar om 7 hektar hektar har lämnats in helt inne i kärnan av den utpekade livsmiljön för tjäder. Vi har muntligt påpekat detta för Skogsstyrelsen och besökt området. Det visade sig vara en mycket viktig tjädermiljö. Vi kommer att lämna synpunkter till myndigheterna.

Svaleholmsmossen
I denna fina tjäderlokal lämnade Sveaskog före sommaren in ett ganska stort antal dikt intill varandra liggande små avverkningsanmälningar på totalt cirka femton hektar. I detta ärende har vi haft kontakt med Skogsstyrelsen och Sveaskog. Det har lett till att Sveaskog dragit tillbaka samtliga anmälningar, ska inventera områdets värden och därefter eventuellt återkomma. Det återstår alltså att se vad resultatet kan bli.

Söder Udryen
Detta tjäderlämpliga område med obsar av tupp, höna och rikligt med spillning har tyvärr

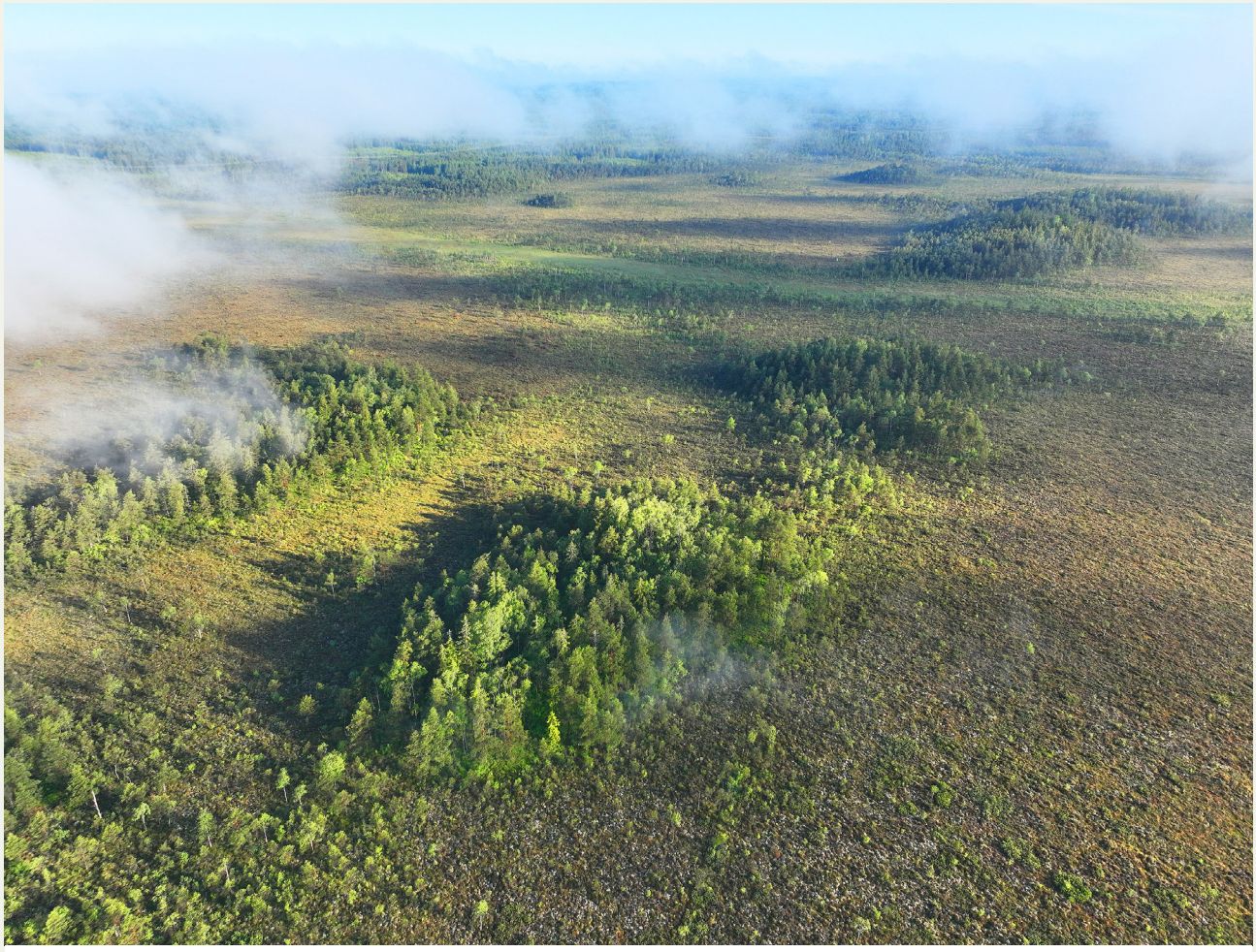
mist en del av sina värden sedan avverkningar genomfördes i fjor, efter vår inventering av platsen, men innan vi hann få vår uppföljning på plats. Vi har åter besökt området och vi kommer att lämna synpunkter till myndigheterna.

Fortsatta åtgärder

Löpande: Samverkan med och påverkan på Skogsstyrelse, Länsstyrelse och markägare.
På kort sikt: Uppföljning av avverkningsanmälningar i de utpekade tjäderbiotoperna samt olika typer av agerande då det behövs.
På lång sikt: Arbeta för att skydda idag existerande tjäderlämpliga områden samt att restaurera skogsområden så att de åter kan bli tjäderlämpliga. Detta behöver göras på landskapsnivå i fastighetsövergripande skogsvårdsplaner – fokus runt Skånes Fagerhult och runt Lönsboda.

Referenser

Översiktlig tjäderinventering i norra Skåne våren 2022, Skogskommittén, Skånes Ornitologiska Förening 2022, Anser Supplement nr 82.

Vyssle myr, Osby kommun 2022-06-21 Foto: Thomas Johnsson

Bilaga 1. Resultattabeller 2022 och 2023

Tabell 1. Resultat av tjäderinventering i Örkelljunga kommun 2022. Infogat finns observationer från artportalen 2023. Alla lokaler har 2022 besökts vid minst ett, ofta flera tillfällen under perioden 2022-03-12--05-13. (Habitatindex: 1=röd (hög sannolikhet), 2=grön (mellansannolikhet), 3=gul (lägre sannolikhet))

Lokal; Koordinater, WGS84	**Besöksdatum**	**HSI index**	**Personer *besökstid**	**Spillning**	**Höna**	**Tupp**	**Kommentar; Initialer inventerare**
HSI utpekade lokaler							
Stensmyr 56.31334 N 13.51085 Ö9	2022-03-18 2022-03-19 2022-03-27 2022-04-17	1-2	6*6 2*1 1*? 3*	1 1	 2	1 1-2	2022: Tjäderspillning + **uppflygande tupp**, dubbeltrast; PC + delar av SkOF's skogsgrupp Hittar **spillning**, inslag med tuvull; VR, EP Stöter **tjädertupp** 2 gånger, troligen två olika; PC Två **tjäderhönor** skräms upp nära Bokholmen; JJ m fl *Orre* finns
Ramnamossen (Sjöholma) 56.29844 N 13.44167 Ö	2022-03-23 2022-04-10 2022-04-28	0	1*2 1*3 1*3				2022: Tofsmes; JJ Tofsmes, rådjur käkar tuvull; JJ Kvällslyssna vid (fd) lekplats – INGET; JJ
Fäjemyr, norr Värsjö 56.33576 N 13.49506 Ö	2022-03-28 2022-04-16	3	1*5 1*7				2022: Långvandring i utsträckt myrkomplex, tofsmes; JJ Långvandring, men inga tjäderspår, talltita; JJ
Flåssmyr (söder) 56.36410 N 13.51583 Ö	2022-04-17 2022-04-26	1-2	2*3 1*2		1		2022: Tofsmes, talltita, uppskrämd **tjäderhöna** i söder; BH, JJ ***Kvällslyssna*** vid (fd) lekplats – INGET; JJ *Orre* finns

Yxenhultsskogen, 56.40348 N 13.55017 Ö	2022-04-20	3	1*3				2022: Myrkomplex kring länsgränsen, talltita; JJ
Svenskemyr 56.41248 N 13.47936 Ö	2022-03-14 2022-04-23	2	1*3 1*		1	1	2022: Tjädervänlig miljö i SV, Skåne – dock inga spår; KAJ Inga spår efter tjäder; PC *Orre* finns **2022-23: Tjäderobsar finns i artportalen ovan Smålandsgränsen**
Fagerhultamossen 56.40402 N 13.46410 Ö	2022-04-09 2022-04-17 2022-04-30	2-3	5*3 1*3 2*2	1	1	1 1	2022: Exkursion, myrväg anlagd förra året. Skogssnäppa tofsmes; ÖbN **Tjäderhöna** och äldre **spillning;** JA ***Kvällslyssna*** – spel från **1 tupp** ute på mossen **2022-23: Tjäderobsar i omlandet finns i artportalen**
Smedhultamossen 56.39535 N 13.36991 Ö	2022-04-21 2022-05-09	0,2,(3)	1*3 3*2		1		2022: Inga spår efter tjäder trots god tillgång på tuvullsblom. ***Kvällslyssna*** vid (fd) lekplats – INGEN tupp, dock uppskrämd **höna**; BH, LP, JJ *Orre* finns
Brötarna 56.38621 N 13.36038 Ö	2022-05-11 2022-05-13	0,2,(3)	1*1 1*2			1	2022: Inga spår efter tjäder, sjungande talltita; JJ ***Kvällslyssna*** vid (fd) mindre lekplats – INGEN tupp. **2023: Observation av tupp i artportalen**
Långalts myr 56.36570 N 13.33952 Ö	2022-03-26	0,3	1*2		1		2022: Inga spår efter tjäder, tofsmes; PC *Orre* finns, enstaka **2022-23: Observation i artportalen av tjäderhöna**

Skrikamyren (Långalts myr) 56.36554 N 13.36390 Ö	2022-03-26 2022-04-30	0,3	1*1 1*	 1			2022: Inga spår; PC **Spillning vid natträd** för **tjäderhöna**, vintern; PC
Sänkesmossen (Långalts myr) 56.36554 N 13.36390 Ö	2022-04-10 2022-05-01	1-3	1* 1*				2022: Inga spår efter tjäder; PC Inga spår efter tjäder; PC
Ej besökta HSI utpekade lokaler							
Stora Ömosse NV Bjärabygget, 56,31343N, 13,27884Ö							
Lokaler ej utpekade av HSI indexet							
Fluge sjö mm 56.25567 N 13.30953 Ö	2022-03-23 2022-04-10 2022-04-14	0	3*3 1*2 1*3	 1			2022: Mest kring Fluge sjö, tofsmes, mkt älgsp; BH, EP, JJ Mest kring Fluge sjö, talltita, tofsmes; BH Längre söderut, enstaka **tjäderspillning** hittades; JJ
Orrhanamossen 56.40402 N 13.46410 Ö	2022-03-12 2022-04-29	0	1* 1*	 (1)			2022: Inga spår efter tjäder; PC **Möjligen någon vinterspillning efter tjäderhöna**; PC
Liamossen 56.39944 N 13.43042 Ö	2022-05-07	0	1*2				2022: Inga spår efter tjäder hittades; PC *Orre* finns
Svinabromyren mfl 56.35161 N 13.41310 Ö	2022-04-03 2022-04-22	0	1*4 1*3				2022: Långvandring, långsträckta, olikartade myrkomplex, inga spår av tjäder; JJ Långvandring, inga spår efter tjäder, tofsmes; JJ
Gårdsjön, mosse 56.34918 N 13.39494 Ö	2022-05-08	0	1*				2022: Inga spår efter tjäder; PC

Sonnarpsmossen 56.34918 N 13.39494 Ö	2022-04-13	0	1*3				2022: Inga spår efter tjäder; JJ
Mosse NV Västrarp + Bredemosse 56.34918 N 13.39494 Ö	2022-03-31 2022-04-24	0	1*4 1*4				2022: Inga spår efter tjäder; JJ Inga spår efter tjäder; JJ

Inventerare: EP-Eva Persson, VR-Viktoria Rosby, PC-Patric Carlsson, BH-Björn Herrlund, JJ-Janne Johansson, KAJ-Kurt Arne Johansson, JA-Jörgen Andersson, LP-Lennart Persson

Tabell 2. Resultat av tjäderinventering i Hässleholms kommun 2022 och 2023. Alla lokaler har besökts vid minst ett tillfälle under våren. (Habitatindex: 1=röd, 2=grön, 3=gul)

Lokal; Koordinater, WGS84	**Besöksdatum**	**Habitatindex**	**Personer *besökstid**	**Spillning**	**Höna**	**Tupp**	**Kommentar; Initialer inventerare**
HSI utpekade lokaler							
Kraxamyren nordöst Emmaljunga, (56,40605 N, 13,63114 Ö)		1	1*				2023: lämpliga biotoper, inga tjäderobsar; TJ
1,5 km SV Eskilssjön, (56, 39500 N, 13, 61000 Ö)		1	1*4				2022: inga tjädrar observerade; TJ
1 km SO Eskilssjön		1	1*3,5				2022: ingen obs; TJ
Ö Flåssmyr via Hjortholmen till Frostesmossen, (56, 37200 N, 13, 54500 Ö)		1	1*7,5			1	**2022: Tupp observerad vid Hjortholmen**; TJ
Stensmyr, (56, 31500 N, 13, 52000 Ö)		1				1	2022: Hässleholmdelen **tjäder** observerad och noterad av Örkelljungainventerarna
Gylet, syd Emmaljunga, 56,36981N, 13, 64978Ö		3	1*				2023: Mycket väg och järnväg, kraftig torvtäkt i högmosse, tallskog, ingen tjäder; TJ
Fäjemyr norra delen, 56,28504N, 13,56617Ö		2					Ej besökt pga sjukdom

Snickaretorp, Ost Hårsjö, 56,30991N, 13,60977Ö	2023-04-01 och 05-24	3	2*				2023: Delar har lämpliga tjäderbiotoper. Obestämd spillning; LN och LiN
Flädesmyr och Hästmyr, Flädet, NÖ Gundrastorp NÖ Vittsjö, 56,37757N, 13,72971Ö	2022-04-10 2023-03-19 och 04-09	1	1*			1	**2022: Observationer av tjäder i artportalen, även 2020 och 2021** 2023: lämpliga biotoper men hygge och granskog. Inga obsar; BE
Boamyr, syd Verum, 56,33228N, 13,79742Ö		2	1*			(1?)	2023: Lämplig biotop, inga obsar**. Markägare har sett tjäder**; TW
Lokaler ej utpekade av HSI indexet							
Svalemosse, NV Skuddarp, 56,07105N, 13,52349Ö						1	Höörs kommun. Finns flera **tjäderobsar** mellan N Rörum och Tyringe finns i artportalen vintern 2022

Inventerare: BE-Björn Ekberg, TJ-Thomas Johnsson, LN-Leif Nordin, LiN-Lisa Nordin, TW-Thomas Winkvist

Tabell 3. Resultat av tjäderinventering i Osby och Östra Göinge kommuner 2022 och 2023. Alla lokaler har besökts under perioden april till maj. (HSI-index: 1=röd, 2=grön, 3=gul)

Lokal; Koordinater, WGS84	**Besöksdatum**	**HSI-index**	**Personer *besökstid**	**Spillning**	**Höna**	**Tupp**	**Kommentar; Initialer inventerare**
HSI utpekade lokaler							
Boalts myr (V Vesljunga); 56,42824 N, 13,72406 Ö	2023-04-04	2	2*3				Förmiddag, +3, sol, havsörn, tofsmes, inga spår tjäder
Grims myr (V Visseltofta); 56,43983 N, 13,82836 Ö	2022-05-23	1	2*1	1			Sen eftermiddag, gick in från NO, **tallbarrsspillning*3**; TA, PM

Olstorpet, 56,44395N, 14,01414Ö	2022-03-29 2023-04-17	3	 2*3	1		 1	Ej besökt 2022, **tupp och spillningsfynd** mars 2022 i artportalen <1 km från HSI området 2023: besök, inga fynd, **tjäderobservationer i artportalen** just norr om området; IP, PM
Rynnarpa mosse	2023-04-17	3	2*2		1	1	Ej besökt 2022. 2023: bra tjädermarker, inga fynd; IP, PM Flera observationer av **tjäder i** artportalen 2023.
Blackatorpsmossen (Ö Loshult); 56,49589 N, 14, 16687 Ö	2022-05-06	1	3*3	1			Förmiddag, V mittdelen av mossen, 1 **tallbarrsspillning**; IP, BH, PM
Källstorpsmossen (Ö Loshult); 56,49571 N, 14,14769 Ö	2022-05-06	2	3*1				Längs gamla järnvägen, inga obsar; IP, BH, PM
Tyringemossen (N Hökön); 56,48444 N, 14,21553 Ö	2022-05-06	2	3*1				V delen, sen eftermiddag, inga obsar; IP, BH, PM
Västre myr öster Hökön; 56,47363 N, 14,30365 Ö	2023-04-21	1	2*2	1			2022: ej besökt 2023: lämplig biotop, **tallbarrsspillning tjäder,** TA, PM
Vysslemyr; 56, 44188 N, 14,15353 Ö	2022-04-12	1	4*3	1			SV sidan av myren, **tallbarrsspillning*2**, IN, IP, JJ, PM
Svinömyr; 56,44056 N; 14,18630 Ö	2022-04-12	2	4*1				S delen, inga obsar; IN, IP, JJ, PM
N Duvhults stenbrott (N/NV Bagaretorpet); 56,45014 N, 14, 36049 Ö	2022-05-09 2023-04-21	1	3*2	 1			2022: går in i mossen från S, inga observationer;IN, TA, PM 2023: Vi gick in i mossen från norr från Krickatorpet istället. Observation av **tallbarrsspillning tjäder**; TA, PM

Mellan N Duvhult och Tostaholm; 56,43901 N, 14,37412 Ö	2022-05-09	2	3*2	1		2	Småbruten mosse, **två tuppar och spillning**; IN, TA, PM
S Rumpeboda och NV Kätteboda; 56,44386 N, 14,43458 Ö och 56,44079 N, 14,42914 Ö	2022-05-23	2	2*2		(2?)		Fynd av stort bröstben och fjäder. Slagen tjäder?; TA, PM (fynd av två hönor i artportalen ca 2 km ssv lokalen)
Klampagylet; 56,43462 N, 14,45846 Ö	2022-05-23	2	2*1	1			**Tallbarrsspillning**; TA, PM
Udryen, Klaragyl N Simontorp; 56,45475 N, 14,49167 Ö	2022-05-23	3	2*2	1	1	1	Stötte först **tjäderhöna**, 200 m senare -**tupp, mkt spillning**; TA, PM **Obs av tupp i artportalen, 2023**
Östra Göinge kommun							
Uggletorpsmossen; 56,44994 N, 14,22156 Ö och 56,44080 N, 14,22109 Ö	2022-04-26	1	2*5				Vi besökte både centrala och södra delen av mossen, inga obsar tjäder, orrspillning; IN, PM
Mosse sydväst Övraryd, väst Lönsboda; 56,41144 N, 14,21282 Ö	2023-05-16	2	4*3	1			2023: Bra biotop, ett flertal ställen med **tjäderspillning**; IN, JL, JJ, PM
Norrmansmyrnö delen, väst Lönsboda; 56,39460 N, 14,19866 Ö	2022 2023-05-16	1	4*2			1	2022: ej besökt, men enligt uppgift från Anders Ekstrand har här setts en tjädertupp 2023: Utdikad mosse. Inga observationer av tjäder; IN, JL, JJ, PM
Simontorpamyren; 56,35316 N, 14,21110 Ö	2022-05-11	1	3*2			(1)	TA, IP, PM (**tjäderobs** enligt uppgift från Anders Ekstrand och artportalen 2022-01-04)
Svaleholmsmyren; 56,35465 N, 14,29321 Ö	2022-05-11	1	3*2	1			**Mycket tjäderspillning**. Fjäderrester av slagen tjädertupp?; TA, IP, PM

Lokaler ej utpekade av HSI indexet							
Vägen mellan Boalt och Mölleröd.	2022				3		har setts ***tre tjäderhönor*** (uppgift från Anders Ekstrand)
Örnanäs kulturreservat	2022					1	har setts en **tjäder** (uppgift från Anders Ekstrand)

Inventerare: TA-Thomas Arnström, BH-Bengt Hertzman, JJ-Janne Johansson, JL-Jan Linder, IN-Ingvar Nilsson, PM-Per Muhr, IP- Ingmar Paulsson.

Egna anteckningar och reflektioner

